

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

**КРЕДИТТЕУ
ЖӨНІНДЕ
БАНКТЕРГЕ
ПІКІРТЕРІМ ЖҮРГІЗУ**

**2021 ЖЫЛҒЫ
1-тоқсан**

Кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізу

2021 жылғы 1-тоқсан

Корпоративтік секторды кредиттеу

2021 жылғы 1-тоқсанда корпоративтік сектордың жалпы сұраныс индексі орта бизнес тарапынан сұраныстың аздап төмендеуіне қарамастан өсті (1-сурет). Ірі банктердегі ірі және шағын бизнес өкілдерінің несиеге деген сұранысының едәуір өсуі осы сегменттердегі сұраныс индекстерінің 50%-ға артуына алып келді. Респонденттер несиеге деген сұраныстың артуын «Бизнес жол картасы-2025» кәсіпкерлікті дамытуды қолдау мемлекеттік бағдарламасы шеңберіндегі несиелерге және онлайн кредиттерге деген қажеттілігімен түсіндіреді. Мәселен, бір тоқсанда шағын бизнес бойынша келіп түскен өтінімдер саны 1,5 есеге өсіп, 120 мыңды құрады, ірі бизнес сегментінде өтінімдер саны 28%-ға артып, 244-ке жетті.

Валюталар тұрғысынан банктер қарыздың мерзімділігіне қарамастан, негізінен ұлттық валютадағы қарыздарға сұранысты атап өтеді. Кредитке сұраныстың артуына әсер еткен факторлардың ішінде айналым қаражатын да, негізгі құралдарды да қаржыландыру қажеттілігі атап өтілді. Жекелеген жағдайларда бизнестің бұрыннан бар қарыздарды қайта құрылымдауға қажеттілігі байқалуда.

Жекелеген банктердегі ірі бизнесті кредиттеуге дайын болуы біршама өсті. Кәсіпкерліктің ірі сегментінде мақұлдау коэффициентінің 2020 жылғы 4-тоқсандағы 70%-дан 2021 жылғы 1-тоқсанда 55%-ға дейін төмендеуіне қарамастан, бұл көрсеткіш 2020 жылғы 1-тоқсан деңгейінен жоғары. Банктер есепті тоқсанда бизнесті кредиттеу талаптарын өзгерткен жоқ (2, 3 және 4-суреттер).

Келесі тоқсанда банктер ірі және орта бизнес тарапынан кредитке сұраныстың шамалы өсуін күтуде. Банктер келесі тоқсанда бизнесті кредиттеу талаптарын өзгертуді жоспарлап отырған жоқ.

Жеке тұлғаларды кредиттеу

2021 жылғы 1-тоқсанда бөлшек кредиттеу бойынша ипотекалық және кепілсіз тұтынушылық несиелерге сұраныс артты. Сонымен қатар, автокредиттерге деген сұраныс біршама төмендеді, ал кепілмен қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелерге сұраныс бұрынғы деңгейде қалды (5-сурет).

Ипотекалық қарыздар сегментінде тұрғын үй сатып алу немесе жөндеу мақсатында зейнетақы жинақтарын алу мүмкіндігіне, жылжымайтын мүлік нарығының белсенді дамуына және мемлекеттік бағдарламаларының жоғары рөліне байланысты сұраныстың өсуі байқалады. Сонымен қатар, респонденттердің жауаптарына сәйкес маусымдық фактор ипотекалық қарыздарына сұраныстың өсуінің баяулауына ықпал етті. Келіп түскен өтінімдер саны 22%-ға төмендеп, жиынтығында 75 мыңға жуық өтінімді құрады.

Тұтынушылық кредиттерге сұраныс әртүрлі өзгерді. Осылайша, кепілсіз қарыздарға сұраныс үлкен дәрежеде ірі банктердің кредиттеу және маркетингтік акциялар мен науқандар өткізу шарттарын өзгерту есебінен өсті. Кепілсіз қарыздар бойынша мақұлдау үлесі бір тоқсанда 2%-ға төмендеді, бірақ орташа чек 5%-ға артып, 515 мың теңгені құрады. Респонденттер автокредиттерді тек бұрын берілген қарыздардан босатылған қаражат есебінен ғана беретіндігін және бұл оларға сұраныстың төмендеуін анықтайтынын атап өтті. Олар бойынша келіп түскен өтінімдер саны 5%-ға төмендеп, 385 мыңды құрады.

Кредиттеу талаптарындағы өзгерістер көбінесе жекелеген ірі банктерде орын алды. Осылайша, қарыз алушылардың төлем қабілеттілігіне қойылатын талаптар ипотекалық кредиттеу бойынша едәуір жеңілдеді. Сонымен қатар, кепілсіз қарыздардың стандартты несиелер бойынша маржаның өсуі кредиттеу талаптарының қатаңдалуына алып келді. Кепілмен қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелер бойынша кепіл талаптары бөлігінде біршама жеңілдіктер болды. Автокредиттеу талаптарында өзгерістер байқалмады (6-сурет).

Ипотека және автокредиттеу бойынша сыйақы мөлшерлемелері бұрынғы деңгейде қалды, ал кепілді және кепілсіз тұтынушылық несиелер бойынша шамалы азайғаны байқалады.

Келесі тоқсанда ипотекалық және кепілсіз тұтынушылық несиелер бойынша сұраныстың шамалы өсуі күтілуде, ал кепілмен қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелер мен автокредиттер бойынша сұраныстың сол деңгейде сақталуы күтілуде. Сонымен қатар, банктердің ипотекалық және тұтынушылық қарыздарды беруге дайындығы бұрынғы деңгейде қалады, ал автокредиттер бойынша «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ жеңілдікті бағдарламасы шеңберінде кезекті транштың түсуін күтуге байланысты ұсынысты ұлғайту жоспарлануда.

Зерттеу жөніндегі жалпы ақпарат

Кредиттеу жөніндегі пікіртерімді банктерге Ұлттық Банк кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстарға өзгерістерді бағалау мақсатында тоқсан сайынғы негізде жүргізеді. Пікіртерім банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерді басқаруға жауапты банктің басшыларына жіберілді. Зерттеу барысында жекелеген банктердің өкілдерімен сауалнама және кейіннен сұхбат алу арқылы барлық банктерге пікіртерім жүргізіледі.

Көптеген сұрақтарға жауаптардың нұсқалары төменде келтірілгендердің біреуін таңдауды пайымдайды:

-1 = айтарлықтай азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = шамалы азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

0 = бұрынғы деңгейде қалады (қалды)

0,5 = шамалы ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = айтарлықтай ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

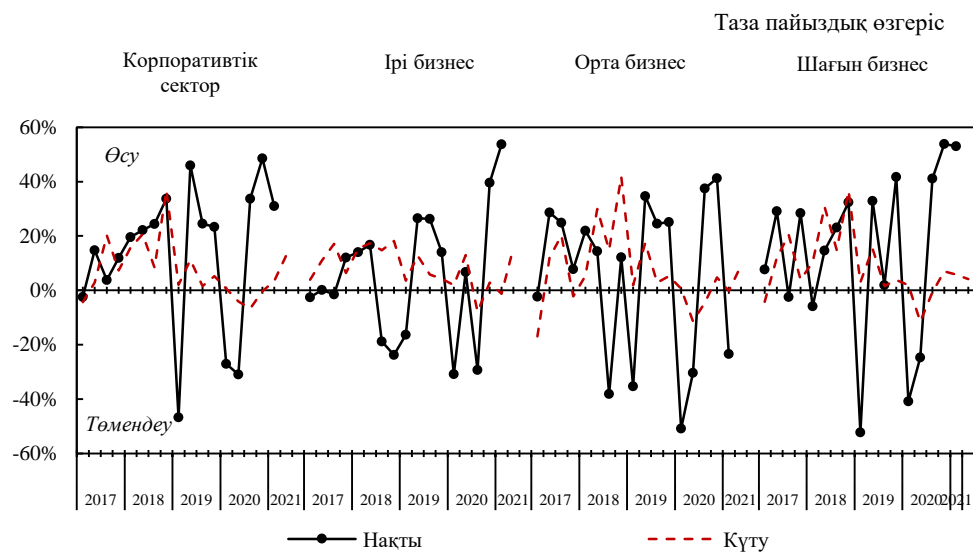
2018 жылғы 1-тоқсанға дейін зерттеу нәтижелері таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) – өлшемдердің ұлғайғанын (жеңілдегенін) белгілеген респонденттер үлесі мен оның азайғанын (қатаңдағанын) белгілеген респонденттердің үлесі арасындағы айырманы есептеу арқылы қарапайым орташа ретінде жинақталды.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап зерттеу нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктердің үлесін ескере отырып ТПӨ-ге жинақталады. Аталған индикатордың мәні егер банктер «айтарлықтай азайды/қатаңдады» жауабын таңдаса -100%-дан бастап, егер банктер «шамалы айтарлықтай ұлғайды/жеңілдеді» жауабын таңдаса 100%-ға дейін құбылуы мүмкін.

Аталған ТПӨ индикаторының оң мәні өлшемдердің өсу (жеңілдеу) қарқыны туралы, теріс мәні – төмендегені (қатаңдағаны) туралы куәландырады. Бұл ретте, таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгерістің шамасын көрсетпейді, тек өзгерістің өзін ғана көрсетеді.

Сонымен қатар 2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер жөніндегі сұрақтар қосылды (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы саны кредиттік шешім (мақұлданды/ бас тартылды) қабылданған өтінімдерді, және зерттеу жүргізу барысында қаралып жатқан өтінімдерді қамтиды.

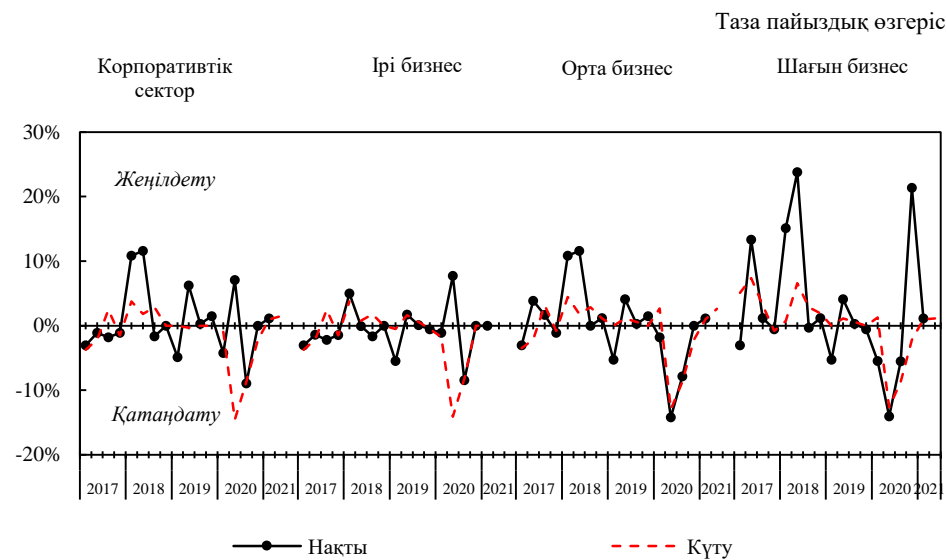
1-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

(а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

2-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

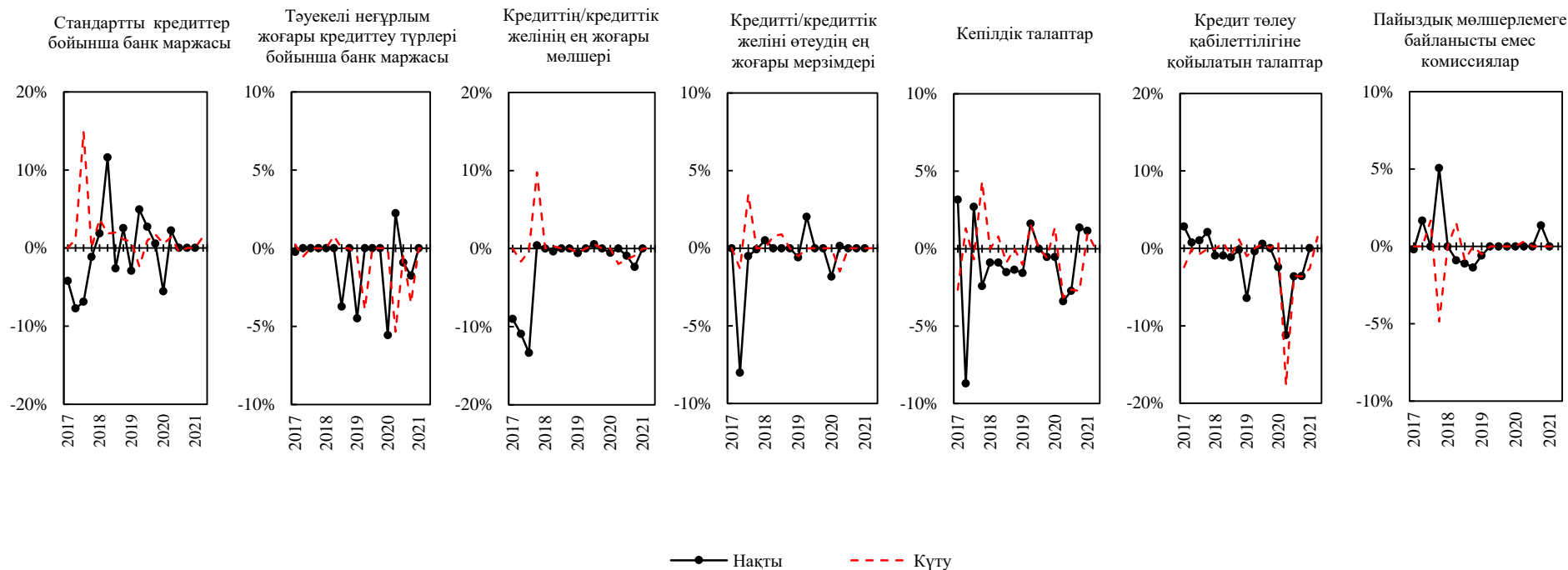

(а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

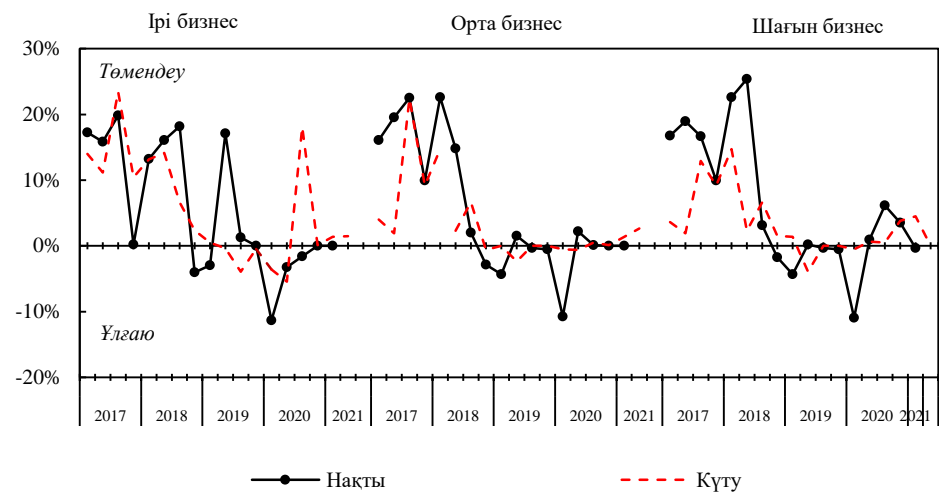

(а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

Таза пайыздық өзгеріс

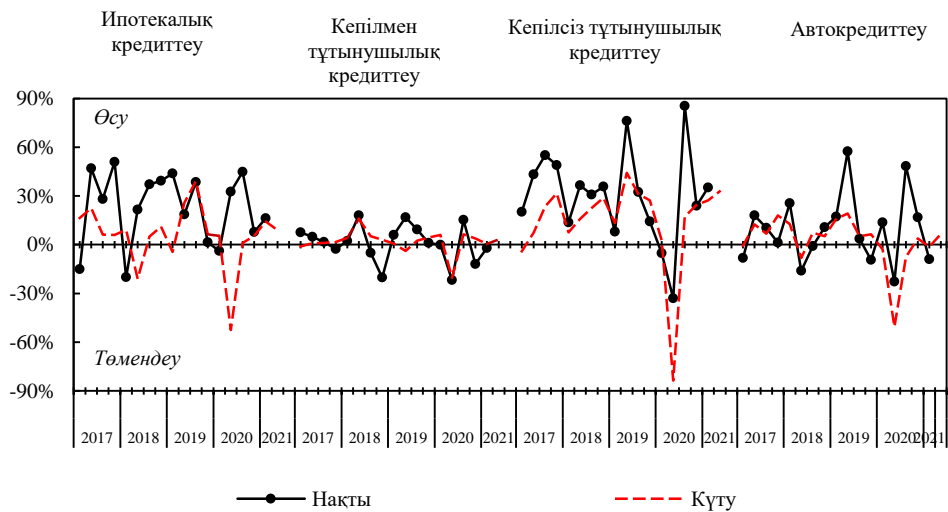

(а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

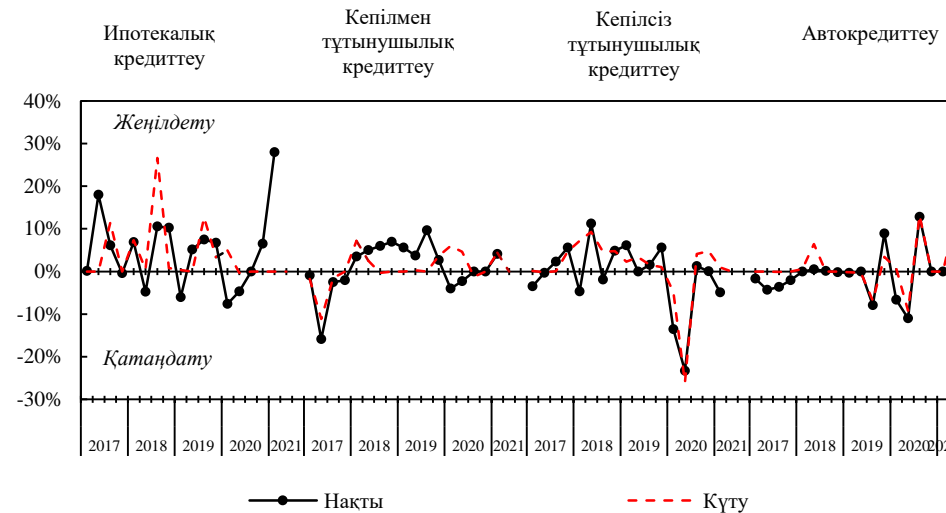
5-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

Таза пайыздық өзгеріс

6-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

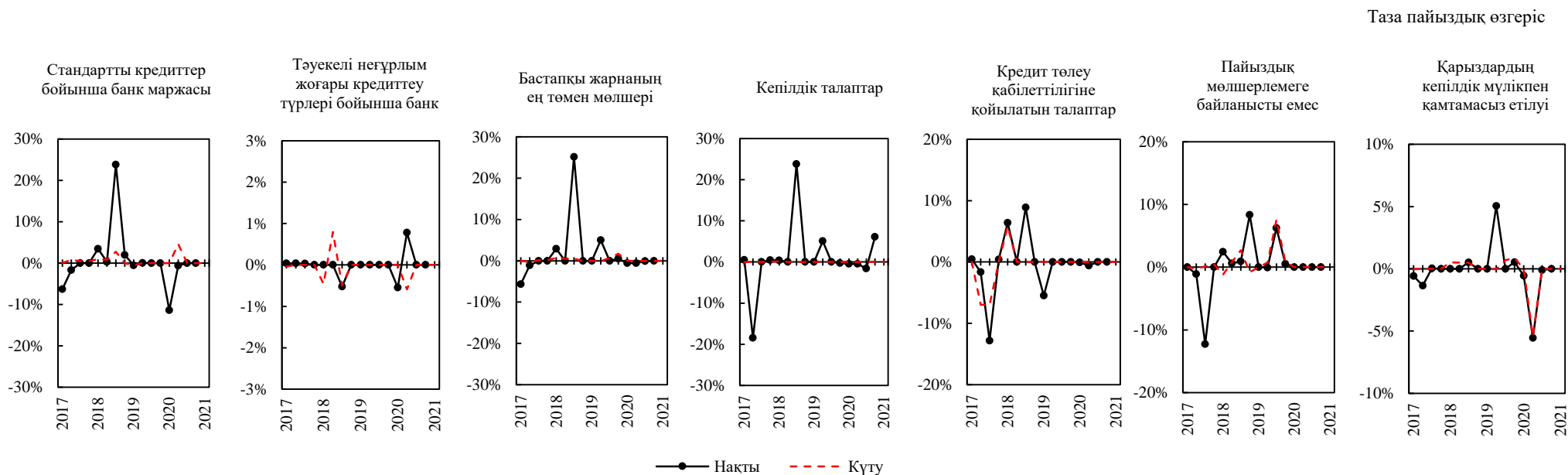
(а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық қредиттеудің талаптары

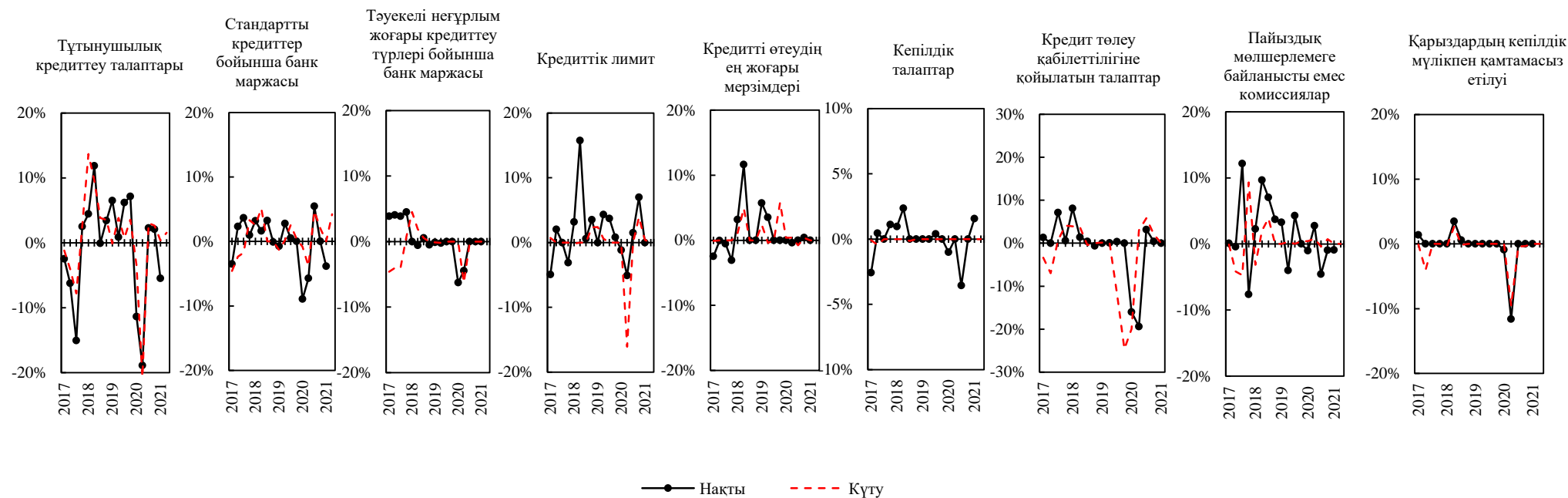

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық қредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңіше ипотекалық қредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық қредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізде жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?
- №15 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізде тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.